

nage. En daar doe je iets mee. Soms ga je mee in wat je creëert, en soms stap je daar helemaal uit. Want als je de hele tijd alleen maar in je rol kruipt, word je een personage, dat alleen maar op het toneel bestaat, en wiens verhaal we in het beste geval goed kunnen volgen. Maar het leidt meer tot vervreemding en ontzetting, als je ziet dat het personage plots ook die acteur is. Dat maakt de illusie niet kapot, integendeel. Je moet in en uit het personage. Het is én Stanislavski, én Grotowski, én Brecht, én Peter Brook, én Gordon Craig.

Middel en doel

ETCETERA Zijn er dan geen wetten?

VAN DEN EEDE Er zijn natuurlijk altijd spelregels waarmee je rekening moet houden. Maar die regels zijn er om overtreden te worden. Dan pas worden ze zichtbaar. Net zoals we een wit vlak pas waarnemen als er een vlek op is. Hoe meer regels we nodig hebben, hoe minder ik erin geloof. Ik zoek naar een minimum. Zoals de schilder Malevitsj. Eerst maakt hij landschappen en portretten. Daarna evolueert hij naar vierkanten, cirkels, en driehoeken. Hij komt zo bij een geometrische essentie in zijn perceptie van natuur en mens. Op zoek naar het strikte minimum. Maar ook dat houdt op. Daarna is hij mensen beginnen schilderen zonder gezicht. Het is interessant om te zien wat hij als schilder allemaal doet, met als enige reden een sublieme communicatie te verwezenlijken en een ontzetting te veroorzaken. Op zoek naar een ultieme esthetiek. Ik bedoel: techniek is het middel tot een doel. Dat doel is: sublieme communicatie. Maar soms reikt het middel zo ver dat het het doel wordt. Omdat het middel zelf er ons toe verleidt met de vaardigheden die we bezitten zodanig uit te pakken, dat we geen zin meer hebben om verder te gaan dan dat. Omdat we ons helemaal laten omwentelen door de esthetiek van de buitenkant van het middel. Waardoor het publiek slechts gefocust blijft op de buitenkant, en er niet meer 'in' komt.

Mooi en lelijk

Dit is de belangrijkste reden waarom acteren voor mij niet alleen een vak is: een vak beoogt een briljante ambacht en esthetiek, maar gaat daarin niet zodanig ver dat het zichzelf in vraag stelt of verminkt. En wellicht zeggen sommigen: 'Waarom in godsnaam lelijkheid opzoeken?' Omdat de perfectie ons ongelukkig maakt. Of omdat ze onmogelijk is, omdat ze eigenlijk

niet bestaat. Het vierkant is een uitvinding van de mens. Als symbool voor beschaving, als antwoord op de natuur. In de natuur is niets perfect. De bomen groeien scheef, de oogst is niet volmaakt. En zelfs als die boom recht groeit, of als we over een recordoogst spreken, zullen we ons toch nog altijd kunnen afvragen: 'Misschien volgend jaar een nog betere oogst'. En 'Kan die boom niet nog rechter', of 'Waarom moet die tak daar nu net staan?' Maar dat is ook onze onvolkomenheid: perfectie maakt ons ongelukkig, communiceert op een bepaald moment niet meer. We kunnen zo blij zijn dat we dat vierkant gevonden hebben, maar als het echt perfect was, zouden we stoppen met nog andere dingen uit te vinden. Perfectie roept zelfs agressie op. Omdat ze een hermetische vanzelfsprekendheid uitstraalt. Je kan niet antwoorden want er wordt geen vraag gesteld. Het eindstation van het suprematisme van Malevitsj. Wat gedaan? Afbreken en opnieuw beginnen. De mens is gedoemd tot die twee enige zinnige bewegingen waarin hij zijn bestaan herkent. Je kan slechts heel kort kijken naar producties die proberen er perfect uit te zien, wat dat ook moge zijn, omdat ze de toeschouwer lijken uit te sluiten. De mens is in staat om slechts een heel kleine dosis van artificiële omstandigheden mee te maken. Die ervaring is zeer vermoedend.

Spelen en zijn

ETCETERA Is het daarom dat de Koe ernaar streeft het spelen te laten samenvallen met het zijn? Het summum van spelen is bij jou de opheffing van het spelen. En tegelijkertijd is de opheffing van het spelen, die er natuurlijk moet uitzien en dus buiten het kadertje van het schone valt, ook artificieel. Want het is niet het leven zoals het is. Dat is paradoxaal.

VAN DEN EEDE Dan zitten we goed. Maar het is niet alleen 'naturel' nastreven, natuurlijk. Je moet de logica van reacties comprimeren. Als je mensen in een café of op straat bezig ziet, kan je daar allerlei bij denken of vermoeden, zonder dat die mensen dat op dat moment zelf vertellen. Integendeel, ze ontkennen het meestal in hun gedrag. In die zin zoek ik naar een natuurlijkheid. Maar dan een natuurlijkheid die écht natuurlijk is. Je kan enerzijds het interactieve gebeuren met het publiek op de spits drijven door improvisaties uit te lokken – op voorwaarde dat ze het concept versterken – en anderzijds het publiek de indruk geven getuige te zijn van dergelijke exclusieve improvisaties of gebeurtenissen terwijl ze wel

In den Beginne... squirrels COMPAGNIE DE KOE Foto Steven Massart

geconstrueerd zijn. Je mag nooit vergeten dat de toneelspeler er ook hier en nu staat, en dat hij zich daardoor voortdurend blootstelt aan het onverwachte, aan het lelijke van buitenaf dat de esthetische droom aan diggelen kan slaan. Maar ik geloof dat het er door dat gevaar allemaal nog mooier op wordt, minder ongenaakbaar, kwetsbaarder, menselijker, dramatischer. De schoonheid mag zich nooit sluiten, wat nochtans haar natuurlijke reflex is om zich in stand te houden. Dat wil zeggen dat ik de voortdurende behoefte voel een aantal normen die in het theater heersen, onderuit te halen. Dingen die je niet mag doen, toch doen: in elkaars weg lopen, op elkaars tenen trappen, in elkaars tekst zitten, elkaar afdekken, uit het beeld staan, een hond op het toneel. Het zijn allemaal stoorfactoren die de zaak open moeten houden. Dat vertelt allemaal veel, omdat dat in het echte leven ook zo is. En nu zullen veel mensen zeggen: 'Het toneel moet toch niet zoals het leven zijn'. Eén: het is niet zoals het leven. Het is altijd geconstrueerd. Deconstructie is ook constructie. Maar dat interesseert mij veel meer dan wanneer ik acteurs te duidelijk gangbare posities zie kiezen. Twee: het leven is als toneel. In het 'echte' leven wordt er ook toneel gespeeld. Dezelfde paradox van zijn of niet zijn speelt ons parten naast het toneel. Verloren eenheid.

De belangrijke vraag in heel dit gegeven is: wat is schoonheid, wat is lelijkheid? Lelijkheid ontstaat door angst en verdringing. Door die lelijkheid toe te laten, kan ze weer mooi worden. In één van mijn eerste interviews over